

Η ιστορία του Ζάχου που χαζεύει

Λίγα λόγια για το ποίημα

Το χιουμοριστικό αυτό ποιηματάκι μάς μιλάει για τον Ζάχο, ένα απρόσεκτο παιδί που συνηθίζει να χαζεύει τα πάντα γύρω του όταν βαδίζει στον δρόμο, και όλοι τον κοροϊδεύουν γι' αυτό.

Έτσι μια μέρα που ο Ζάχος, ως συνήθως, χάζευε κοιτώντας ψηλά, δεν πρόσεξε έναν σκύλο που ερχόταν τρέχοντας από την αντίθετη κατεύθυνση, με αποτέλεσμα να πέσουν ο ένας πάνω στον άλλο.

Με λένε Σόνια

Λίγα λόγια για το κείμενο

Είδος κείμενου: λογοτεχνική αφήγηση

Κύριο θέμα: Η σωτήρια παρέμβαση μιας γάτας για την έγκαιρη κατάσβεση της φωτιάς που προκλήθηκε από την επιπολαιότητα ενός ανθρώπου

Παραγωγή γραπτού λόγου

Αφήγηση περιστατικού που μας συνέβη

Τι αναφέρουμε	Παράδειγμα
Πού και πότε συνέβη το περιστατικό (τόπος και χρόνος)	<i>Το περασμένο καλοκαίρι μου συνέβη ένα ατύχημα στο σπίτι.</i>
Ποιοι πήραν μέρος στην εξέλιξη των : πραγμάτων (πρόσωπα)	<i>Ήμαστε στο σπίτι με την αδερφή μου, ενώ οι γονείς μας κάθονταν στη βεράντα με κάποιους επισκέπτες.</i>
Πώς άρχισε το περιστατικό αιτία / αφορμή)	<i>Την προηγούμενη μέρα, επειδή τσακωθήκαμε με την αδερφή μου για ένα παιχνίδι, η μητέρα, για τιμωρία, μας το πήρε και το έβαλε ψηλά, πάνω στην ντουλάπα.</i>

<p>Τι ακριβώς έγινε (παρουσίαση των γεγονότων με τη σειρά που συνέβησαν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - τι έγινε στην αρχή - τι έγινε στη συνέχεια - τι έγινε στο τέλος) 	<p><i>Πήραμε, λοιπόν, κι εμείς μια καρέκλα και πάνω της βάλαμε ένα σκαμνί. Μετά ανέβηκα εγώ στην καρέκλα, ενώ η αδερφή μου κρατούσε το σκαμνί σταθερό. Τη στιγμή που είχα ανέβει και στο σκαμνί, ακούστηκε η φωνή της μητέρας μου, που ερχόταν στο δωμάτιο. Η αδερφή μου τρόμαξε, άφησε το σκαμνί κι εγώ βρέθηκα φαρδιά πλατιά στο πάτωμα.</i></p>
<p>Πώς έληξε το περιστατικό (αποτελέσματα / συνέπειες από αυτό που συνέβη)</p>	<p><i>Ευτυχώς έπεσα με τέτοιο τρόπο, που τη γλίτωσα μόνο με μερικές μελανιές. Οι γονείς μου αναστατώθηκαν πολύ και, αφού διαπίστωσαν πως ήμαστε καλά, μας μάλωσαν γι' αυτό που κάναμε.</i></p>
<p>Πόσο σημαντικό ήταν αυτό που συνέβη και γιατί (σημασία του περιστατικού)</p>	<p><i>Τα λόγια τους μ' έκαναν να συνειδητοποιήσω πόσο επικίνδυνο ήταν αυτό που κάναμε και πως από τύχη και μόνο δε χτύπησα σοβαρά.</i></p>
<p>Ποιες σκέψεις και συναισθήματα μας προκάλεσε το περιστατικό</p>	<p><i>Εκτός του ότι φοβήθηκα, στενοχωρήθηκα πολύ με ό,τι έγινε. Εκείνη η φράση της μητέρας «Δεν το περίμενα ποτέ αυτό από εσάς» με πόνεσε πιο πολύ και από τα χτυπήματά μου. Βουρκωμένη, ζήτησα συγγνώμη και υποσχέθηκα να μην ξαναφερθώ τόσο επιτόλαια.</i></p>

Βασικά γλωσσικά στοιχεία στην αφήγηση

Η συγκεκριμένη αφήγηση μοιάζει πολύ με την περιγραφή ενός γεγονότος - άλλωστε, σε αρκετές περιπτώσεις τα όρια ανάμεσα στην αφήγηση και την περιγραφή είναι δυσδιάκριτα. Έτσι και εδώ συνήθως εμπλουτίζουμε την αφήγησή μας με **διαλόγους και επίθετα** για την περιγραφή χώρων, προσώπων ή πραγμάτων.

Όταν αφηγούμαστε κάτι που μας συνέβη, συνήθως χρησιμοποιούμε (όπως σε κάθε αφήγηση):

- ρήματα σε **παρελθοντικούς χρόνους** (αφού αναφερόμαστε σε κάτι που έγινε στο παρελθόν), αλλά και σε (ιστορικό) **ενεστώτα**, για να δώσουμε ζωντάνια και

παραστατικότητα στην αφήγησή μας.

- **χρονικούς και τοπικούς προσδιορισμούς**, με τους οποίους δηλώνουμε το πότε και το πού συνέβησαν τα γεγονότα.
- **αιτιολογικές προτάσεις**, με τις οποίες δείχνουμε τη σχέση αιτίας – αποτελέσματος ανάμεσα σε κάποιες πράξεις ή αιτιολογούμε τη σημασία αυτού που συνέβη

Η γραμματική του μαθήματος

Το υποκείμενο και το κατηγορημα

Το υποκείμενο και το κατηγορημα είναι οι **βασικοί όροι** μιας πρότασης:

Το **υποκείμενο** είναι η λέξη που φανερώνει για ποιον γίνεται λόγος μέσα στην πρόταση και το βρίσκουμε απαντώντας στην ερώτηση **ποιος, ποια, ποιο** (έκανε αυτό που δηλώνει το ρήμα).

π.χ. *Το παιδί διαβάζει ένα γράμμα. (Ποιο διαβάζει; → Το παιδί [υποκ.])*

Το **κατηγορημα** φανερώνει τι λέγεται μέσα στην πρόταση για το υποκείμενο και μπορεί να αποτελείται από τα εξής:

α) **Ρήμα** (αμετάβατο - δηλαδή χωρίς αντικείμενο) π.χ. *Το παιδί διαβάζει.*

β) **Ρήμα** (μεταβατικό) + **Αντικείμενο**. *Το παιδί διαβάζει ένα γράμμα.*

γ) **Ρήμα** (μεταβατικό) + **Αντικείμενο** (άμεσο) + **Αντικείμενο** (έμμεσο) π.χ. *Το παιδί διαβάζει ένα γράμμα στη μητέρα του.*

δ) **Ρήμα** (συνδετικό) + **Κατηγορούμενο**. Π.χ. *Το παιδί είναι έξυπνο.*

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

Αντικείμενο είναι η λέξη που δηλώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει (μεταβαίνει) η ενέργεια του ρήματος της πρότασης. Έτσι, το αντικείμενο αποτελεί συμπλήρωμα της έννοιας του ρήματος.

Πρέπει να γνωρίζουμε ότι δεν έχουν όλα τα ρήματα αντικείμενο. Έτσι, ανάλογα με το αν χρειάζονται ή όχι αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοιά τους, τα ρήματα χωρίζονται σε:

α) **μεταβατικά** → είναι αυτά που η ενέργειά τους μεταβαίνει σε κάποιο άλλο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα - αυτά, δηλαδή, που **έχουν αντικείμενο**.

β) **αμετάβατα** -> είναι αυτά που η ενέργειά τους δε μεταβαίνει σε κάποιο άλλο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα - αυτά, δηλαδή, που **δεν έχουν αντικείμενο**.

π.χ. *Σκάβω τον κήπο. (Τι σκάβω; → τον κήπο [αντικ.]. Άρα το σκάβω είναι μεταβατικό ρήμα.)*

Κοιμάμαι νωρίς συνήθως. (Τι κοιμάμαι; Δεν υπάρχει απάντηση, οπότε το κοιμάμαι είναι αμετάβατο ρήμα.)

Μερικές φορές συμβαίνει κάποια ρήματα που είναι αμετάβατα, αφού πάρουν άλλη, συγγενική προς τη δική τους σημασία, να χρησιμοποιούνται ως μεταβατικά, και το αντίστροφο.

π.χ. *Η δουλειά τελειώνει στις οχτώ*, (αμετάβατο ρήμα) π.χ. *Ο Γιάννης τελείωσε τη δουλειά του στις οχτώ*, (μεταβατικό ρήμα – αντικ. : τη δουλειά)

Τι μέρος του λόγου μπορεί να είναι το αντικείμενο

Το αντικείμενο ενός ρήματος μπορεί να είναι:

- α) **ουσιαστικό** (κύριο ή κοινό όνομα)· π.χ. *Ο γεωργός οργώνει το χωράφι.*
- β) **αντωνυμία** (προσωπική ή άλλη)· π.χ. *Ο Γιώργος τον χτύπησε.*
- γ) **επίθετο ή κλιτή μετοχή** (με άρθρο σε θέση ουσιαστικού)· π.χ. *Να φοβάσαι τους κακούς.*
/ Να βοηθάς τους δυστυχισμένους.
- δ) **άλλο μέρος του λόγου ή φράση** (με άρθρο σε θέση ουσιαστικού)· π.χ. *Ρώτησε το πού και το πώς.*
- ε) **φράση με πρόθεση**· π.χ. *Ο Νίκος μοιάζει με τον πατέρα του.* (= του πατέρα του)
- στ) **δευτερεύουσα/εξαρτημένη πρόταση** (ειδική, πλάγια ερωτηματική, βουλητική, ενδοιαστική, αναφορική)·
π.χ. *Δε θέλω να έρθει μαζί μας αυτός.* (βουλητική)
Έλεγε ότι δε φοβάται. (ειδική)
Δεν ξέρω γιατί ήρθε, (πλάγια ερωτηματική)
Φοβάται μήπως δεν προλάβει. (ενδοιαστική)
Ας κάνει ό,τι θέλει, (αναφορική)

Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Τα μεταβατικά ρήματα (αυτά δηλαδή που έχουν αντικείμενο) χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- στα **μονόπτωτα** ρήματα, τα οποία έχουν **ένα αντικείμενο σε** μια συγκεκριμένη πτώση, **αιτιατική** (συνήθως) **ή γενική** (σπανιότερα).
π.χ. *Ο οικοδόμος έχτισε τον τοίχο,* (αντικ. σε αιτιατική)
Ο Γιάννης μου μίλησε άσχημα, (αντικ. σε γενική)

Ένα μονόπτωτο ρήμα μπορεί να έχει περισσότερα από ένα αντικείμενα, όλα όμως αυτά δηλώνουν το ίδιο πράγμα (πρόσωπα, αντικείμενα, αφηρημένες έννοιες κ.λπ.), βρίσκονται στην ίδια πτώση και είτε χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα είτε συνδέονται με κάποιον συμπλεκτικό σύνδεσμο (συνήθως το *και*). π.χ. *Η μητέρα αγόρασε γάλα, τυρί, αυγά, ψωμί και φρούτα.*

- στα **δίπτωτα** ρήματα, τα οποία έχουν **δύο αντικείμενα**, που βρίσκονται:
 - α) **και τα δύο σε αιτιατική** πτώση. π.χ. *Διδάσκει τον μαθητή μουσική.*
 - β) **το ένα σε γενική και το άλλο σε αιτιατική** πτώση. π.χ. *Δώσε μου το βιβλίο, (μου: γενική - το βιβλίο: αιτιατική)*

Διάκριση άμεσου και έμμεσου αντικειμένου

Από τα δύο αντικείμενα που δέχεται ένα δίπτωτο ρήμα, το ένα λέγεται **άμεσο** (γιατί σ' αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του ρήματος), ενώ το άλλο **έμμεσο** (γιατί σ' αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του ρήματος). Μπορούμε να ξεχωρίσουμε εύκολα το άμεσο από το έμμεσο αντικείμενο ενός δίπτωτου ρήματος, αν γνωρίζουμε ότι έμμεσο είναι αυτό που μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο (αντικείμενο που να συνοδεύεται από πρόθεση, συνήθως *σε* ή *με*).

π.χ. *Διδάσκει τον μαθητή μουσική, (τον μαθητή [= στον μαθητή]: έμμεσο - μουσική: άμεσο)*
Δώσε μου το βιβλίο, (μου [= σ' εμένα]: έμμεσο - το βιβλίο: άμεσο)

Το **έμμεσο αντικείμενο** συχνά είναι **προσωπική αντωνυμία**, και μάλιστα κάποιος αδύνατος τύπος της (*μου, σου, του, μας, σας, τους* κ.λπ.).

Τα συνδεδεμένα ρήματα και το κατηγορούμενο

Εκτός από τα μεταβατικά και τα αμετάβητα ρήματα, υπάρχει στη γλώσσα μας και μια ακόμη ιδιαίτερη κατηγορία ρημάτων, τα οποία δε χρειάζονται αντικείμενο ως συμπλήρωμα της έννοιάς τους, αλλά συνδέουν το υποκείμενό τους με μια άλλη λέξη που δηλώνει ποια ιδιότητα, ποιο χαρακτηριστικό έχει το υποκείμενο ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται.

Τα ρήματα αυτά ονομάζονται **συνδεδεμένα** και η λέξη που φανερώνει ότι το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια κατάσταση ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

Τα **κυριότερα συνδεδεμένα ρήματα** της γλώσσας μας είναι το **είμαι** και το **γίνομαι**, ενώ ως συνδεδετικά χρησιμοποιούνται συχνά ρήματα όπως τα: *φαίνομαι, λέγομαι, βρίσκομαι,*

καλούμαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι κ.ά.

Έτσι, με τα συνδετικά ρήματα σχηματίζονται προτάσεις που έχουν την εξής μορφή:

Το κατηγορούμενο βρίσκεται πάντοτε στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του συνδετικού ρήματος, δηλαδή σε **ονομαστική**.

π.χ. *Ο Γιάννης είναι καλόκαρδος*, (υποκ.: *Ο Γιάννης* [ονομαστική] - κατηγ.: *καλόκαρδος* [ονομαστική])

Έτσι, δεν πρέπει να μπερδεύουμε το κατηγορούμενο με το αντικείμενο, που βρίσκεται σε αιτιατική (συνήθως) ή σε γενική (σπανιότερα) πτώση - και ποτέ σε ονομαστική.

Τι μέρος του λόγου μπορεί να είναι το κατηγορούμενο

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι:

α) **ουσιαστικό** π.χ. *Ο πατέρας μου είναι δάσκαλος*.

β) **επίθετο** π.χ. *Η φίλη σου φαίνεται πολύ εργατική*.

γ) **κλιτή μετοχή** π.χ. *Η μητέρα είναι κουρασμένη*.

δ) **αριθμητικό** (με ή χωρίς άρθρο)· π.χ. *Τα Ευαγγέλια είναι τέσσερα*.

ε) **αντωνυμία** π.χ. *Αυτό δεν ήταν τίποτα*.

στ) **επίρρημα** π.χ. *Το σπίτι είναι άνω κάτω*. (= ανάστατο)

ζ) **φράση με πρόθεση** (από ή με + αιτιατική ονόματος, για + ονομαστική ονόματος)· π.χ. *Το δαχτυλίδι είναι από ασήμι*. (= ασημένιο) / *Αυτός περνιέται για σπουδαίος*.

η) **εξαρτημένη πρόταση**· π.χ. *Η εμφάνισή του ήταν να τον λυπάσαι*. (= αξιολύπητη)